

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Вікторії Станіславівни СИДОРЕНКО
«ВПЛИВ СИМБІОТИЧНИХ УГРУПУВАНЬ РИБ ДНІПРОВСЬКОГО
ВОДОСХОВИЩА НА ЇХ ФІЗІОЛОГО-БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 091 Біологія

Розповсюдження гельмінтозних захворювань призводить до зміни чисельності промислових видів риб у природних водоймах, а тим самим завдає шкоди рибному господарству. Вивчення паразитофауни риб прісноводних екосистем не тільки розширює знання про різноманіття гідрофауни, але й має велике значення при прогнозуванні виникнення епізоотій. Дисертаційна робота Вікторії Станіславівни присвячена вивченню гельмінтозів риб Дніпровського водосховища та їх особливостей зараження й поширення, що є актуальною темою в сучасних умовах.

Тема дисертаційної роботи відповідає перспективним напрямкам розвитку науки та техніки України. Дисертація виконана на базі кафедри загальної біології та водних біоресурсів та науково-дослідної лабораторії гідробіології, іхтіології та радіобіології НДІ біології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Стала частиною держбюджетних науково-дослідницьких робіт: «Екологічні засади раціонального ресурсовикористання та розвитку агропромислового комплексу Придніпров'я в галузі аквакультури, рибництва та рибальства» (0119U100445, 2019–2021 рр), «Дослідження якості рибної продукції в умовах водойм Придніпровського регіону (0119U100098, 2019–2021 рр.) «Сучасні біоперешкоди та розробка нових екологічно безпечних методів біомеліорації водних екосистем штучних водойм стратегічного призначення» (0121U108051, 2021–2023 рр.), «Оцінка збитків, відновлення та реабілітація водних та прибережних екосистем, порушених унаслідок воєнних дій, техногенного пресу та змін клімату» (0124U000254, 2024–2026 рр.), «Розвиток ресурсного потенціалу агропромислового комплексу шляхом впровадження нетрадиційних об'єктів аквакультури та геліцекультури та опанування нових територій Каховського водосховища» (0124U000608, 2024–2026 рр.).

Мета дисертаційного дослідження – дослідити видовий склад симбіотичних угруповань риб Дніпровського водосховища та визначити особливості їх впливу на фізіолого-біохімічні показники організму риб. **Мети роботи авторкою досягнуто.**

Автором вирішені наступні завдання: досліджено гематологічні зміни в крові риб під впливом паразитів, визначено гістологічні зміни в тканинах і

органах риб під впливом симбіотичних угруповань а також досліджено вплив симбіотичних угруповань на фізіолого-біохімічні показники дослідних видів риб.

Вдало сформульовано об'єкт та предмет дослідження.

Об'єкт дослідження – риби Дніпровського водосховища.

Предмет дослідження – поширення гельмінтозів серед риб Дніпровського водосховища, розподіл паразитів у тілі риб, морфологічні, патологоанатомічні та гістологічні зміни при гельмінтозах риб, морфологічні та біохімічні показники крові риб при еустронгілідозі та лігульозі.

Наукова новизна одержаних результатів. Авторкою отримані значні результати, які характеризуються як суттєвий внесок у науку та свідчать про вирішення важливої науково-практичної задачі. Вперше дисертанткою досліджено патогенез еустронгілідозу у щуки, вивчено вплив лігульозної інвазії на гістологічні, гематологічні та біохімічні показники ляща та плітки в умовах Дніпровського водосховища. Вікторією Станіславівною доповнено відомості про патогенез еустронгілідозу та лігульозу промислових видів риб в умовах Дніпровського водосховища.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи. Результати дисертаційної роботи, поданої на здобуття ступеня доктора філософії Сидоренко Вікторії Станіславівни «Вплив симбіотичних угруповань риб Дніпровського водосховища на їх фізіолого-біохімічні показники» впроваджено в практичну діяльність Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у Дніпропетровській області. Крім теоретичного та практичного наукового значення, важливо, що матеріали та результати дисертації застосовуються при викладанні навчальних дисциплін: «Загальна та спеціальна іхтіологія», «Гідробиологія», «Екологія гідробіонтів».

Апробація результатів досліджень та наукові публікації. Результати досліджень представлені у 7 публікаціях, з них одна стаття, що індексується у наукометричній базі Scopus; дві статті у вітчизняних фахових виданнях категорії Б; один розділ колективної монографії у закордонному виданні країни ОЕСР і матеріали міжнародних та вітчизняних конференцій. Наведені публікації відображають всі аспекти наукової новизни дисертаційного дослідження Сидоренко В.С. Власний внесок авторки у колективних наукових роботах наведений чітко, що дозволяє оцінити значну роль здобувачки у загальному науковому результаті.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Зміст дисертаційної роботи В.С. Сидоренко «Вплив симбіотичних угруповань риб Дніпровського водосховища на їх фізіолого-біохімічні показники» повністю відповідає спеціальності 091 Біологія.

1

Оцінка мови та стилю дисертації. Робота написана грамотною українською мовою, раціонально структурована, має необхідні складові, прийняті для аналогічних досліджень. Дисертація викладена на 130 сторінках комп'ютерного тексту й складається зі вступу, 7 розділів, висновків, списку використаних джерел і 3 додатків. Вона містить 13 таблиць і 50 рисунків. Список літературних посилань містить 173 джерела, 112 з яких – англійською мовою, що свідчить про затребуваність робіт дисертантки.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, відображено їх апробацію, особистий внесок здобувача.

У першому розділі «Загальна характеристика промислових видів риби Дніпровського водосховища» здобувачем здійснено аналітичний огляд літератури за темою дисертаційного дослідження. Наведені характеристики поширених промислових видів риби Дніпровського (Запорізького) водосховища та надані рекомендації щодо відтворення популяції деяких з них.

Другий розділ «Характеристика симбіотичних угруповань промислових риби у світі та Україні» присвячений вивченню симбіотичних угруповань промислових риби в Україні та світі в цілому. Аналіз великої кількості літератури дозволив авторці визначити характер гельмінтозів риби в окремому водному об'єкті (водосховище), в межах нашої країни та в світі.

У третьому розділі «Фізико-географічна характеристика району досліджень – Дніпровське водосховище» надається загальна характеристика регіону досліджень. Описуються місцезонавання та основні особливості Дніпровського водосховища.

Розділ чотири «Матеріали та методи досліджень». Дослідження виконані у відповідності до норм біоетики. У ході наукової роботи використовувались загальноприйняті методи іхтіологічних, гідробіологічних, біохімічних, гістологічних досліджень. Дуже детально описано методики морфологічних, паразитологічних, цитологічних досліджень.

Розділи 4-7 відображають отримані авторкою результати. В розділах наведені дані щодо показників зараження різних риби гельмінтами, морфологічні показники формених елементів крові інвазованих видів, а також гістологічний аналіз тканин та біохімічний аналіз сироватки крові інвазованих екземплярів. Отримані результати свідчать про значний комплексний вплив досліджених паразитів на організм риби з боку функціонування метаболізму, клітин, тканин та організму в цілому.

Висновки до розділів та результати роботи сформульовані достатньо чітко. Вони повністю розкривають зміст роботи, відповідають головній меті та завданням дисертаційної роботи.

Питання для обговорення під час захисту дисертаційної роботи:

1. В тексті зустрічаються повтори тексту, як наприклад в розділі «Матеріали та методи дослідження» (стор. 51–52) двічі повторюється абзац про дотримання правил біоетики.
2. На мою думку, опис загальноприйнятих методик досліджень в роботі занадто детальний.
3. Рисунки, мета яких показати різницю між тканинами інвазованого екземпляру та здорового варто було б розмістити поруч для зручності порівняння.
4. Є окремі лексичні й орфографічні помилки, а також недоліки технічного характеру, як наприклад відрив підписів від таблиць чи рисунків, перенос частини таблиці на інші сторінки, тощо

Проте, зазначені зауваження не впливають на загальне гарне враження від дисертаційної роботи і не знижують її високої оцінки.

Висновок щодо дисертаційної роботи. Представлена Вікторією Станіславівною дисертаційна робота «Вплив симбіотичних угруповань риб Дніпровського водосховища на їх фізіолого-біохімічні показники» є завершеним науковим дослідженням. За результатами аналізу дисертаційної роботи можна зробити висновок, що за своєю актуальністю, науковою новизною, значним обсягом виконаних досліджень, достовірністю результатів, обґрунтованістю висновків, дисертація Сидоренко Вікторії «Вплив симбіотичних угруповань риб Дніпровського водосховища на їх фізіолого-біохімічні показники» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктор філософії за спеціальністю 091 Біологія.

Рецензент:

кандидат біологічних наук,
доцент кафедри зоології та екології
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Тетяна КОЛОМБАР

Засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Олег МАРЕНКОВ